

opastamo

Toimintamalli kohti yhteisöllisyyttä
- käytä siellä missä ihmiset ovat

**Euroopan unionin
osarahoittama**

**Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus**

MIKKELI

Juvenia

Yhdessä osallistuen

Yhdessä osallistuen -hanke

Tekstit: Janita Taivalantti, Hanna Valjakka

Kuvitus: Mainostoimisto Groteski Oy

Taitto: Mainostoimisto Groteski Oy, Mikkeli 2025

**Euroopan unionin
osarahoittama**

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

MIKKELI

Juvenia

Sisällys

Lukijalle	4
Opastamon tehtävä	5
Opastamon arvot	7
Miten toimintaa voi toteuttaa eri ympäristöissä	8
Kauppakeskus	9
Kirjasto	10
Pop up	11
Oma malli	12
Käytännön vinkit toteutukseen	14
Opastamo - linkki ihmisten ja yhteisöjen välillä	15
Kannattaa tutustua myös näihin	16

Lukijalle

Opastamo on tapa jakaa tietoa ja mahdollistaa ihmisten kohtaaminen. Opastamon tavoitteena on olla toteutettavissa eri ympäristöissä - siellä missä ihmiset ovat. Ajatuksena on tuoda erilaisia tekemisen ja osallistumisen mahdollisuuksia entistä näkyvämmäksi. Opastamo on toimintamalli, jota voi toteuttaa monin eri tavoin: se voi olla kohtaamispaikka ja infopiste kauppakeskuksessa, ilmoitustaulu kylätalon seinällä tai jalkautuvaa kohtaamista ihmisten arkiympäristöissä. Opastamon ydinajatuksena on lisätä yhteisöllisyyttä ja ehkäistä yksinäisyyttä sekä syrjäytymistä. Keinona tähän on tuoda ihmiset ja tekemisen mahdollisuudet lähemmäs toisiaan.

Opastamo sai alkunsa osana Yhdessä osallistuen -hankkeen kehittämistyötä. Yhdessä osallistuen -hanke on Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun ja Mikkelin kaupungin yhteinen ryhmähanke, jota rahoittaa Euroopan sosiaalirahasto. Yhdessä osallistuen toiminta-aika on 1.9.2023–31.3.2026.

Yhdessä osallistuen tavoitteena on ollut vahvistaa kansalaistoimijuutta, osallisuutta, hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä. Tätä työtä on tehty kehittämällä erilaisia toimintamalleja kuten osallisuusmuotoilu, kohtaamispaikkatoiminta ja etsivä hyvinvointityö. Etsivän hyvinvointityön toimintamallia kehitettäessä kuultiin laajasti Mikkelin asukkaita ja eri sektoreiden toimijoita. Kentältä noussut tarve oli helposti saavutettavalle matalan kynnyksen paikalle, josta löytyisi tietoa eri osallistumisen ja tekemisen mahdollisuuksista sekä tukea tiedon etsintään kiireettömässä ja leimaamattomassa ympäristössä. Näistä aineksista rakentui Opastamo.

Opastamon tehtävä

Opastamo on:

**helposti
saavutettava**

**ihmisläheinen
tapa jakaa
tietoa**

**mahdollistaa
kohtaamisia eri
ympäristöissä**

**Se elää paikallisista
tarpeista ja rakentuu
yhteisöllisesti**

Mikä on Opastamo?

Opastamo on erilainen tapa toimia tiedonvälittäjänä ja mahdollistajana paikallisyhteisössä. Se toimii matalan kynnyksen alkupisteenä, joka ohjaa ihmisiä oikean tiedon ja tekemisen äärelle – oli kyse harrastuksista, osallistumismahdollisuuksista tai arkea helpottavista palveluista.

Tietoa on saatavilla verkossa, mutta kaikki eivät elä digimaailmassa eikä tarvitsekaan. Joskus tarvitaan jotain tutumpaa ja inhimillisempää, kuten kasvokkain kohtaamista, konkreettista tiedon jakamista ja aikaa pysähtyä. Opastamo syntyy juuri näistä tarpeista sinne, missä ihmiset ovat.

Mitä Opastamo tekee?

- **Tarjoaa tietoa** paikallisesti ja helposti lähestyttävästi, esimerkiksi perinteisellä muistitaululla, esitteillä tai pop up -infopisteellä.
- **Mahdollistaa kohtaamisia ja ohjaa** tiedon äärelle, tarvittaessa tuen ja vuorovaikutuksen avulla
- **Kokoaa** eri toimijoiden tiedot yhdelle alustalle, oli kyse järjestöistä, kehittämishankkeista, kunnallisista palveluista tai omaehtoisesta kansalaistoiminnasta.
- **Nostaa näkyviin** 4. sektorin toimintaa: kansalaisten itse organisoimat tapahtumat ja vapaaehtoisvoimin toimivat ryhmät pääsevät esille

Maailma on täynnä tietoa ja toimintaa, mutta ilman aloituspistettä ne voivat jäädä kaukaisiksi

Opastamon erityisyys on sen roolissa aloituspisteenä. Se tarjoaa helposti lähestyttävän paikan, jossa voi kysyä, oivaltaa ja löytää oman suuntansa. Opastamo on avoin kaikille, taustasta tai elämäntilanteesta riippumatta.

- Se ei ole uusi paikka, vaan uusi toimintatapa: joustava, tarpeisiin mukautuva ja eri ympäristöihin istutettava.
- Se ei korvaa olemassa olevia palveluita, vaan täydentää niitä – auttaa löytämään rinnalle mielekästä tekemistä ja osallistumisen mahdollisuuksia.
- Se tekee myös näkymättömän näkyväksi: nostaa esiin ihmisten itsensä käynnistämän toiminnan, joka usein jää virallisten kanavien ulkopuolelle.

Opastamon arvot

Leimaamattomuus

Jokainen on tervetullut sellaisena kuin on ja niistä lähtökohdista kuin on.

Kohtaaminen

Mahdollista aitoja kohtaamisia. Ole läsnä, kuuntele, pysähdy. Opastamolla voit tulla kohdatuksi – tai auttaa toista löytämään reitin kohtaamisten äärelle.

Yhteisöllisyys

Tee yhdessä, osallistu pienesti tai suuresti. Tue muiden osallistumista ja kutsu mukaan – näin rakennamme yhteistä hyvää.

Saavutettavuus

Varmista, että tieto ja toiminta ovat kaikkien saatavilla. Käytä selkeää kieltä, esteettömiä tiloja ja avoimia asenteita. Pidä kynnyks matalana.

Viestintä

Selkeä, avoin ja monikanavainen viestintä auttaa kaikkia pysymään mukana. Käytä eri tapoja tavoittaa ihmiset ja puhu niin, että ymmärretään.

Turvallisemman tilan periaatteet

Jokainen saa olla oma itsensä. Kunnioita, kuuntele, opi. Puutu epäasialliseen käytökseen – turvallinen tila syntyy yhdessä.

Hiljainen tieto

Tunnista, että jokaisella on jotain arvokasta kerrottavaa. Hiljainen tieto levitetään yhdessä puhumalla, kuuntelemalla ja oivaltamalla yhteistä ymmärrystä rakentaen. Tieto on tehty jaettavaksi.

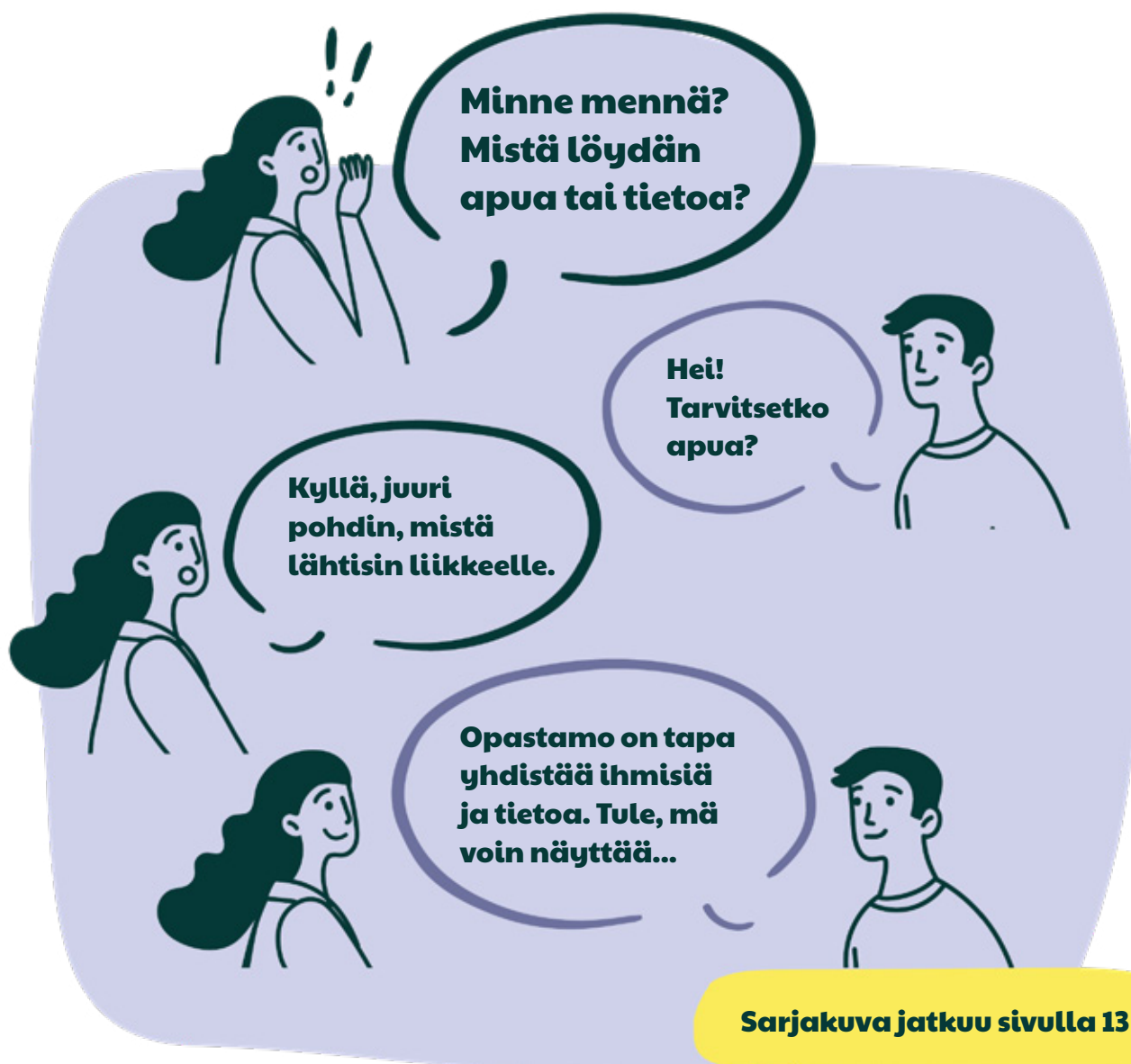

Miten toimintaa voi toteuttaa eri ympäristöissä

Opastamon toimintaa voi toteuttaa lähes missä tahansa – tärkeintä on, että se on lähellä ihmisiä arjessa, siellä missä he liikkuvat, kohtaavat ja toimivat. Toiminta ei ole sidottu yhteen paikkaan tai tiettyyn muottiin, vaan se muuntuu joustavasti ympäristön ja osallistujien mukaan.

Olipa kyseessä kauppakeskus, kirjasto, toritapahtuma pop-up-piste tai perinteinen kylätalo, Opastamon toimintamalli tarjoaa selkeitä keinoja tuoda tietoa, kohtaamisia ja yhteisöllisyyttä lähelle ihmisiä.

Seuraavilta sivuilta voit löytää vinkkejä siitä, miten Opastamon toimintaa voi soveltaa erilaisiin ympäristöihin. Tarkastelemme tilan järjestelyjä, ohjausmallia, viestintää, saavutettavuutta, markkinointia ja verkostoyhteistyötä. Näin autamme sinua rakentamaan toimivaa ja helposti lähestyttävää Opastamoja juuri sinun toimintaympäristösi.

OHJAUS:

- paikalla voi olla palkattu työntekijä tiettyinä aikoina tai kyseessä voi olla osittainen kylmäpiste
- lähestymällä ihmisiä aktiivisesti ja jalkautumalla tilan ulkopuolelle voit saavuttaa kävijöitä entistä paremmin.

TILA:

- valitse helposti saavutettava ja esteetön tila, johon on mahdollisuus tuoda toiminnallisuutta esim. pop-up-elementteinä
- saavutettavuus ja esteettömyys vaikuttavat paitsi kävijöiden tavoittamiseen myös verkostoyhteistyöhön
- käytä selkeää ja tunnistettavaa visuaalista ilmettä tilan rakentamisessa - voit osallistaa kävijät suunnitteluun mukaan

KAUPPAKESKUS

VERKOSTO:

- jalkaudu ympäristöön kertomaan toiminnasta jota toteutat
- ketä verkostokumppaneita löytyy lähistöltä
- viesti aktiivisesti verkostolle
- solmi kävijöiden ohjaamiseen ja ohjautumiseen kumppanuuksia
- hyödynnä mahdollisuutta rakentaa sektorirajat ylittävää yhteistyötä uusien ihmisten tavoittamiseksi tilassa olevien yritysten ja alueen 3.sektorin toimijoiden yhteisiä teemoja oivaltaen
- Rakenna yhteistyötä kauppakeskuksessa toimivien yritysten ja alueella toimivan julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kanssa. Tavoita uusia ihmisiä tunnistamalla yhteiset teemat ja ylitä rohkeasti sektorirajat.

VIESTINTÄ:

- hyödynnä tiedottamisessa ja markkinoinnissa kauppakeskuksen omia kanavia ja infotauluja sekä yhteisiä tilaisuuksia ja kuuluttamismahdollisuutta
- tilaa voi hyödyntää viestinnässä laittamalla esim aukioloajat näkyville
- pohdi ketä haluat toiminnalla tavoittaa ja mitä kanavia he käyttävät esim. sosiaalinen media, nettisivut, printtimedia
- Muista viestinnässä saavutettavuus!

Esimerkkejä muista julkisista tiloista, joissa toimintaa toteuttaa:

- **virastotalot**
- **palvelutorit**
- **asemat ja liikennekeskukset**
- **hyvinvointikeskukset**

- Mitä keinoja sinulla on erityisesti tässä ympäristössä kävijöiden saavuttamiseen?
- Mihin aikoihin erilaiset ihmiset liikkuvat kauppakeskuksessa? Hyödynnä tätä tietoa, kun pohdit mahdollisia aukioloaikoja.
- Kohtaaminen on Opastamo toiminnassa tärkeintä. Voit kuitenkin houkutella kävijöitä paikalle teemaviikoilla, pop-up-tapahtumilla, arvonnoilla tai satunnaisella kahvitarjoilulla - tässä voi tehdä yhteistyötä eri sektoreiden sekä kauppakeskuksen yrittäjien kanssa.
- Kauppakeskukset ovat usein hyvin avoimia yhteistyölle ja ei-kaupallisen toiminnan tuomisen osaksi kauppakeskusten arkea - hyödynnä tätä rohkeasti!

OHJAUS:

- kirjaston toimintaan kuuluu luontevasti neuvonta ja ohjaus palvelua
- kirjastossa on tarjolla henkilökuntaa, jolloin kylmäpiste toimii myös kätevästi ja siihen on helppoa pyytää asiakaspalveluhenkilöstöä paikalle
- Opastamon miehitystä kannattaa erityisesti suunnata niihin hetkiin, kun kirjastolla tapahtuu jotakin esim. näyttelyitä, luentoja, avoimia tapahtumia
- Hyödynnä kirjaston opiskelijaharjoittelijoita Opastamotilan ohjaustoiminnassa
- ohjaa 3. ja 4. sektorin toimijoita järjestämään omaa ohjaustoimintaa Opastamotilassa. Eri sektorien toimijoilla on usein hyvää palveluohjausosaamista, jota tilassa voidaan hyödyntää!

VERKOSTO:

- pyydä erilaisia toimijoita rohkeasti mukaan elävöittämään oman ympäristösi tunnelmaa esimerkiksi toiminnallisten esittelyjen kautta
- ole aktiivinen ja aloitteellinen vieraiden kutsumisessa
- huomioi olemassa olevat teemaviikot, joita nostatte toimintanne arjessa esiin - Onko jotakin aihepiiriin liittyviä kytköksiä esim. harrastustoimijoihin, yrittäjiin, viranomaispalveluihin?
- ota verkostokumppanit aina ilolla vastaan!
- Valmistele kumppanille heille varattu tila ja esittele heille käytössä olevat viestintä mahdollisuudet, sosiaalitulat jne.

KIRJASTO

TILA:

- hyödynnä tilat kirjaston sisällä esim. kahvilapiste tai muut tilat, joihin ihmiset jo luonnostaan pysähtyvät tai paikka joka tavoittaa ohikulkijoita
- Huolehdi houkuttelevasta kalustuksesta tai sisustuksesta mahdollisuuksien mukaan

VIESTINTÄ:

- kirjaston omat kanavat (verkkosivut, uutiskirjeet, sosiaalinen media)
- fyysiset ilmoitustaulut ja esitteet
- hyödynnä ristiinmarkkinointia ja yhteistyön voimaa viestinnässä

Esimerkkejä muista kohtaamispaikoista, joissa toimintaa toteuttaa:

- **kylätalot**
- **asukastilat**
- **järjestöjen ja yhdistysten kohtaamispaikat**
- **kansalaisopisto**
- **kulttuuritalot**

- Sisällytä toiminta osaksi kirjaston ohjelmaa
- Mitä keinoja sinulla on erityisesti tässä ympäristössä kävijöiden saavuttamiseen?
- Hyödynnä kirjaston tilaresurssit
- Tee esillä olosta tuttua: ilmoita milloin Opastamotilassa on joku saatavilla
- Kirjastot ovat kaiken kansan olohuoneita - miten voit hyödyntää tätä ajattelua Opastamotoiminnassa?

OHJAUS:

- voidaan hyödyntää vapaaehtoisia ja yhteistyökumppaneita
- aktiivinen ihmisten lähestyminen ja keskustelun aloittaminen ohikulkijoiden kanssa
- tarjoa mahdollisuuksia osallistua, vaikka lyhyesti

VERKOSTO:

- paikalliset tapahtumajärjestäjät
- toritoimijat
- yhdistykset
- erilaiset liikkuvat palvelut

POP UP

TILA:

- varmista, että pop up -tila on esteetön ja helposti saavutettavissa

VIESTINTÄ:

- eri kanavat ennen pop upia ja sen aikana esim. sosiaalinen media ja printtimedia
- paikallinen mainonta ja yhteistyökumppaneiden kanavat
- selkeät ja houkuttelevat kyltit sekä opasteet pisteellä

Esimerkkejä missä pop up -toimintaa voisi toteuttaa:

- torit
- kahvilat
- puistot
- jalkautuminen julkisiin tiloihin ja 3.sektorin kohtaamispaikkoihin
- tapahtumat

- Mikäli jalkaudut tapahtumaan, ota sen teema huomioon pistettä suunnitellessa
- Tuo visuaalisuutta mukaan ja luo helposti lähestyttävä piste

Voit lähteä pohtimaan oman Opastamon käynnistämistä seuraavien kysymysten avulla:

OHJAUS:

- Minkälaista ohjausta on saatavilla?
- Kuka ohjaa tai on paikalla?
- Millä roolilla (vapaaehtoinen, ammattilainen, verkostotoimija)?
- Miten madalletaan osallistumisen kynnystä eri kohderyhmille?
- Miten voit hyödyntää ympäristöä ja kuinka aloitat aktiivisesti vuoropuhelua ohikulkijoiden kanssa?
- Kuinka varmistat että ihmiset ovat huomiosi keskipisteenä?
- Miten voit toteuttaa ohjausta ilman henkilöresursseja?

TILA:

- Minkälaisia tiloja on jo käytössä tai helposti saatavilla?
- Onko tila esteetön ja helposti lähestyttävä?
- Millä tavoin tila houkuttelee ohikulkijoita tai kutsuu pysähtymään?
- Millainen sisustus siellä on?
- Voiko tilaa muunnella tarpeen mukaan (esim. pienryhmätilat, pop-up)?
- Missä tilan tulisi sijaita?
- Onko tilassa elementtejä, mitkä tukevat toteutusta?
- Tarvitaanko tilaan tuoleja, pöytiä, sähköä, nettiyhteyttä?

OMA MALLI

VERKOSTO:

- Mitkä toimijat vetävät ihmisiä paikalle ja tuovat lisäarvoa toisilleen?
- Keitä olisi hyvä kutsua mukaan ja auttaa verkostoitumaan keskenään?
- Onko olemassa valmiita verkostoja, joita voit hyödyntää?
- Mitkä toimijat voisivat edistää eri väestöryhmien kohtaamista tilassa?
- Millä toimijalla on avointa ja matalankynnyksen toimintaa, joka rikastuttaa tilan tarjontaa?
- Miten teen viestinnällistä yhteistyötä verkoston kanssa?

VIESTINTÄ:

- Mistä kanavista eri kohderyhmiä tavoittaa (verkko, sosiaalinen media, fyysiset ilmoitukset)?
- Kuka hoitaa viestintää? Tarvitaanko viestintään yhteistyökumppaneita?
- Miten varmistetaan selkeä, houkutteleva ja saavutettava viestintä?
- Voidaanko rakentaa toimintaa kuvaava tunnistettava visuaalinen ilme?
- Mitä uusia tai olemassa olevia tapahtumia tai toimintoja voidaan hyödyntää toiminnan markkinoinnissa?
- Voisiko viestinnässä hyödyntää myös jalkautumista? Missä?
- Miten viestin alueen eri toiminnoista kävijöille?
- Viestimmekö avoimesti siitä, että kaikki ovat tervetulleita?

Sosiaalisen median ryhmät ovat myös Opastamo toimintaa. Yksinkertaisimmillaan Opastamo voi olla vaikkapa Facebook -ryhmä tiedon jakamiseen ja verkossa tapahtuvaan kohtaamiseen.

- Onko tila ja toiminta fyysisesti ja viestinnällisesti saavutettavaa?
- Ota toiminnassa huomioon osallistujien erilaiset lähtökohdat, kuten kieli, kulttuuri ja toimintakyky
- Hyödynnä toiminnassa turvallisemman tilan periaatteita huolimatta siitä onko kyseessä fyysinen piste vai verkkoalusta
- Miten toimintaa voidaan kehittää yhdessä verkoston tai kohderyhmän kanssa?
- Ylläpidä läsnäolon tuntua myös silloin, kun ohjausta ei ole fyysisesti paikalla
- Sekoita rohkeasti eri ympäristöissä toimivia toimijoita, ylitä rohkeasti eri sektorirajoja toimintaa ja teemoja!
- Muista arkinen läsnäolo
- Miten varmistetaan toiminnan jatkuvuus ja vaikutus?

Käytännön vinkit toteutukseen

Vaikka ympäristö vaihtuisi, tietyt perusperiaatteet tukevat laadukasta toimintamallin toteutusta kaikkialla.

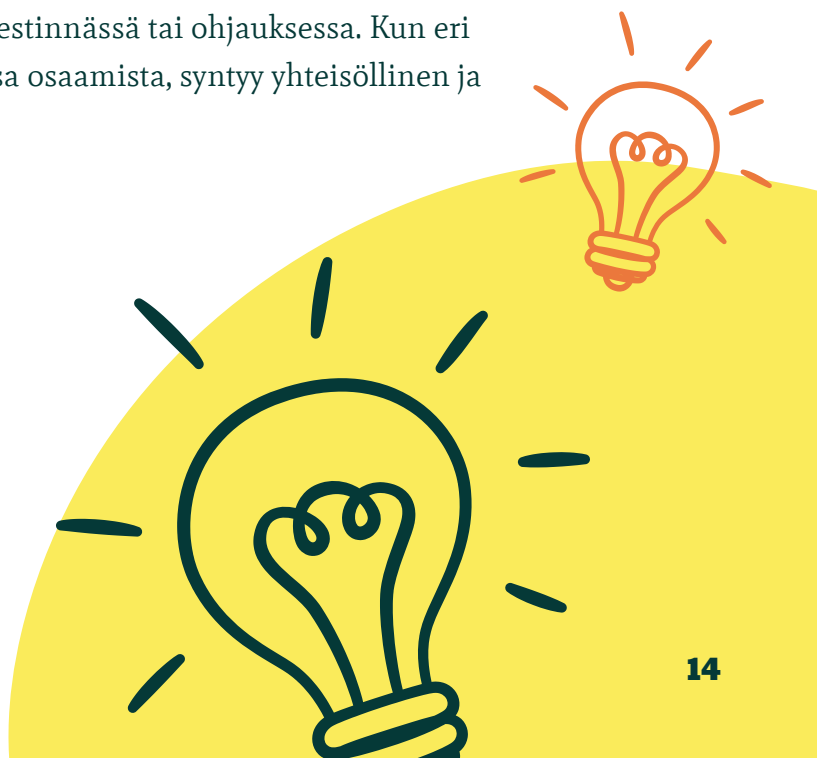
Toteutuksessa kannattaa huomioida erityisesti seuraavat asiat:

- **Saavutettavuus:** Osallisuus kuuluu kaikille.
- **Yhteistyö ja verkostot:** Toimijat näkyviksi ja ihmiset yhteen.
- **Tilalliset ratkaisut:** Tila on turvallinen - myös tunneilmapiiriltään
- **Viestintä ja näkyvyys:** Pienikin tieto voi avata suuria ovia.
- **Joustavuus ja luottamuksellinen ilmapiiri:** Tilaa kuuntelulle ja erilaisille tarpeille
- **Arvostava ja leimaamaton kohtaaminen:** Kaikki ovat tervetulleita.

Opastamo voi toteuttaa juuri sillä resurssilla, joka on omassa tilanteessa käytettävissä. Pienimuotoinen ja helposti toteutettava toiminta voi olla vaikuttavaa – tärkeintä on, että se on saavutettavaa ja ihmisläheistä. Toiminta voi käynnistyä vaikka yhdestä pöydästä ja keskustelusta, ja kasvaa tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan.

Toiminnassa kannattaa hyödyntää jo olemassa olevia tiloja ja kohtaamispaikkoja kuten kirjastoja, seurojen taloja tai yhdistysten kokoontumistiloja. Monissa paikoissa on valmiina ihmisiä, tilaa ja arkisia rakenteita, joiden yhteyteen Opastamomalli solahtaa luontevasti.

Yhteistyön rakentaminen paikallisten toimijoiden kanssa voi tukea toimintaa monin tavoin esimerkiksi tilojen jakamisessa, viestinnässä tai ohjauksessa. Kun eri tahot toimivat rinnakkain ja täydentävät toistensa osaamista, syntyy yhteisöllinen ja elävä Opastamo.

Opastamo – linkki ihmisten ja yhteisöjen välillä

Seinillä tai ilman, tapa toimia, yhteinen alusta, yhdistää ihmisiä ja yhteisöjä sekä tekemistä, tuo näkyviin toimintoja, merkityksellistä tekemistä ja mahdollistaa kohtaamisen. Opastamo toimii monella eri tasolla.

✓ Kohtaamispaikka

Opastamo voi olla missä vaan. Tärkeintä on kohtaaminen, sillä ystävällinen tervehdys voi olla alku jollekin merkitykselliselle. Joskus voi riittää pelkkä mukaan kutsuva viesti ilmoitustaululla.

✓ Osallisuuden mahdollistaja

Opastamo tarjoaa matalan kynnyksen paikan, josta voi aloittaa. Sieltä löytyy tietoa paikallisista palveluista, tekemisestä ja toiminnasta sekä ehkä joku, joka ohjaa tarvittaessa eteenpäin.

✓ Yhteistyön alusta

Opastamo tuo yhteen paikalliset tekijät, kuten järjestöt, seurakunnat, kunnan toimijat, vapaaehtoiset ja asukkaat. Opastamo on alusta, jossa vallitsee jakamisen kulttuuri -siellä ei kilpailla näkyvyydestä, vaan se jaetaan. Opastamo rakentuu yhteistyöstä.

✓ Kansalaistoiminnan esiin nostaja

Opastamo tuo entistä näkyvämmäksi sen, mitä ihmiset ja yhteisöt jo tekevät: järjestävät, auttavat ja jakavat. Se kannustaa mukaan ja vahvistaa paikallista elinvoimaa.

✓ Hyvinvoinnin tukija

Kun ihmisellä on tietoa ja väyliä osallistua, syntyy tunne porukkaan kuulumisesta ja merkityksellisyydestä. Jokainen kohtaaminen voi vahvistaa arjen hyvinvointia.

Opastamo voi olla pieni, mutta vaikutus suuri. Se elää ihmisten tarpeista, rakentuu yhdessä ja pysyy liikkeessä. Opastamo on ihmisiä varten.

Aloitetaan, yhdessä osallistuen!

Kannattaa tutustua myös näihin

Onko aikeissa suunnitella tai ideoida Opastamotoimintaa yhdessä?

Vinkkejä osallistavaan yhteiskehittämiseen löytyy:

Osallisuusmuotoilun toimintamallista

Kaipaatko mallia ennaltaehkäisevään hyvinvointityöhön? Ota haltuun:

Etsivän hyvinvointityön toimintamalli

Mitä on kohtaaminen? Tutustu:

Kohtaamispaikkatoiminnan malli

Mallit löytyvät myös täältä:

<https://mikkeli.fi/ota-yhteytta/osallistujavaikuta/>

<https://www.xamk.fi/hanke/yhdessaosallistuen/>

**Euroopan unionin
osarahoittama**

**Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus**

MIKKELI

Juvenia